

Helle Kannila – humanisti ja liberaali: henkilöhistoriaa kirjastopoliittiseen keskusteluun

Pirjo Tuomi

ptuomi09@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2866-4418>

Asiasanat: Kannila, Helle; yleiset kirjastot; naisasialiike; elämäkertatutkimus

Helle Cannelin (vuodesta 1938 Kannila) tuli valituksi vuonna 1921 suomalaisen yleisen kirjastolaitoksen johtoon (Valtion kirjastotoimiston johtajaksi) vain 25-vuotiaana. Valituksi tultuaan hän omisti kaiken tarmonsä – voidaan kai sanoa myös elämänsä – kirjastoasialle. Paitsi kirjastotoimiston johtajana (1921–1949) hän toimi Yhteiskunnallisen korkeakoulun kirjasto-opin lehtorina (1949–1963) ja muun muassa Kirjastolehden päätoimittajana. Koko uransa ajan hän kirjoitti ahkerasti kirjastoasioista sekä Kirjastolehden että esimerkiksi Helsingin Sanomiin. Lisäksi hän oli yksi ahkerimmista Arvostelevan kirjaluettelon kirjoittajista.

Ennen kirjastoasialle antautumistaan Helle Cannelin oli aloittanut aktiivisen yhteiskunnallisen toiminnan. Hänet valittiin 1914 Suomalaisen Naisliiton johtokuntaan (19-vuotiaana) ja vuodesta 1920 lähtien hän kirjoitti säännöllisesti pakinoitsijana, kriitikkona ja pääkirjoittajana järjestön äänenkannattajaan Naisten Ääni -lehteen (Kannila, 1996, s. 8). Helle Cannelin liittyi jo varhain myös feministiseen Naisasialiitto Unioniin (per. 1892) ja esim. Maikki Friberg ja Lucina Hagman olivat hänelle tärkeitä vaikuttajanaisia (esim. Kauppi, 1976, ss. 41–42). Kannila tunnetaan merkittävänä Minna Canthin henkilön ja tuotannon tutkijana ja asiantuntijana. Canthin yhteiskunnallinen ajattelu ja näkemykset

esimerkiksi naisten aseman parantamisesta ovatkin varmasti vaikuttaneet Kannilan omaan maailmankuvaan.

Poliittis-yhteiskunnallisen vaikuttamisen hän aloitti jo 21-vuotiaana Nuor-suomalaisen Puolueen radikaalisiin perustamassa jakobiiniklubissa (Kauppi, 1976, s. 43). Kansalliseen Edistyspuolueeseen hän kuului perustamisesta asti (1918) toimien vuodesta 1922 puolueen hallituksessa. Puolueessa Kannila ajoi erityisesti samapalkkaisuutta ja kaikkien ammattien avaamista naisille (myös naispappeutta). Hän oli muotoilemassa puolueen ohjelmiin sukupuolten tasa-arvoa koskevia kohtia.

Voidaan arvioida, että Kannilan kirjastopoliittiseen ajatteluun vaikutti merkittävästi kaikki se, mihin hänen nuoruudessa omaksumansa maailmankatso-mukselliset näkemykset perustuivat. Kannilan nuoruuden ajan kirjoituksista ja puheista huokuu syvä paitsi humanistinen myös liberaali ajattelu. Vuodelta 1927 erään "akitatsioonipuheen" muistilapuista löytyy esimerkiksi hänen yhteiskun-nallisen toimintansa päämääriä omalta osaltaan kuvaava muistiinpano: "ennen me naiset koetimme valmistaa lapsemme sopiviksi maailmaan, nyt meidän on tehtävä maailma sopivaksi lapsiamme varten" (SKS KIA, ei pvm., Muistilappu vuodelta 1927. Kotelo 15.). Lasten, naisten tai muuten heikommassa asemassa olevien ihmisryhmien aseman parantaminen oli Kannilan näkemysten mukaan myös kirjastotoiminnan ydinaluetta.

Keskeistä Kannilan kirjastoajattelussa oli myös kirjastolaitoksen merkitys lukemisen edistämisessä. Kirjaston kirjallisuustarjonnan tuli olla paitsi kansan-sivistävää myös tarjota kaunokirjallisuutta kaikenlaisille lukijoille yhteiskunnal-lisesta asemasta ja sivistystasosta riippumatta. Kannilaa on arvosteltu voimak-kaastikin hänen asenteistaan niin sanottua naisten viihdekirjallisuutta kohtaan. Nämäkin Kannilan näkemykset tulevat ymmärrettävämmiksi, kun huomioidaan hänen yhteiskunnallinen toimintansa ja ajattelunsa jo ennen varsinaista kirjastouraa.

Helle Kannilan ura ja toiminta kirjastoliikkeessä on hyvin dokumentoi-tu ja tutkittu. Vähemmän on kuitenkin tarkasteltu Kannilan kirjastoajattelun taustalla olevia tekijöitä. Mahdollisesti erityisesti Kannilan emansipatorinen toiminta monella sektorilla on vaikuttanut merkittävästi siihen, minkälaisen kirjastolaitoksen rakaentumisessa Kannila halusi olla mukana. Julkisen insti-tuution rakentamisessa vastuullisella johdolla on strategioiden ja käytäntöjen luoja-ana keskeinen asema (ks. esim. Boin & Christensen, 2008, s. 281). Kirjasto-toimisto ja Kannila henkilökohtaisesti katsoivatkin velvollisuudekseen vastata koko kirjastolaitoksen tulevasta kehityksestä ja suunnasta (ks. Cannelin, 1922, s. 22). Kannila ohjeisti kirjoituksillaan kirjastokenttää määrätietoisesti. Kannil-an julkaistut lehtikirjoitukset, laaja kirjeenvaihto sekä muu säilynyt materiaali osoittavat toisaalta, että kuva, joka meillä on hänestä johtajana ja erityisesti

hänen toimintansa taustalla olevista tekijöistä on vielä hyvin puutteellinen.

Esityksessä tarkastelen Helle Cannelin-Kannilan roolia yleisen kirjastolaitoksen organisoijana ja kehittäjänä huomioiden hänen henkilöhistoriaansa liittyviä tekijöitä. Pohdin lisäksi näiden tekijöiden antia määriteltäessä kirjastolaitoksen luonnetta humanismia korostavana instituutiona.

Lähteet

- Boin, A., & Christensen, T. (2008). The Development of Public Institutions: Reconsidering the Role of Leadership. *Administration & Society*, 40(3), 271–297. <https://doi.org/10.1177/0095399707313700>
- Cannelin, H. (1922). *Kirjastonhoidon opas*. Helsinki: Tietosanakirja.
- Kannila, H. (1996). *Ihmiset polveutuvat äideistään : Helle Kannila naisasiakirjoittajana*. (M. Kuula, toim.). Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Kauppi, H. M. (1976). *Helle Kannilan elämänpuut*. Helsinki: Suomen kirjastoseura.
- SKS KIA. (ei pvm.). Helle Kannilan arkisto. Muistilappu vuodelta 1927. Kotelo 15.